

6. דרך מצוותיך מצות יעוד ופדיון אמה העבריה

...אמנם האמה הוא בחי' מי שיש לו מוחי' דגדלות בחי' בינה לבא ובה הלב מבין כשהוא נתפס בעמקי הלב ואז נהפכו מדותיו מטבעם שיהי' התשוקה לאלקות בשינוי ממהות תשוקתו לחמדי עוה"ז ובהתהפכות המדות למשל אם הי' בעל התנשאות יהי' עבודתו לאלקות בשפלות לא מחזיק טיבותא לנפשי' וה"ז כמו עבודת האמה להפוך התבואה להיות מטעמים ערבים ומתוקים וז"ש רבקה ואעשה כו' מטעמים וגו'...

7. לקו"ש ט"ו וישב הי':

א. מן הפסוקים בפרשתנו, כי יקח איש אשה ובעלה גו' ויצאה גו' והיתה, למדו חז"ל אשר "האשה נקנית בכסף בשטר ובביאה". בכסף – מ"ב יקח איש אשה¹; מ"ב ובעלה² ילפינו שנקנית בבאה; ובשטר – מ"ב ויצאה מזה מה יציאתה מזה בשטר אף היתה לזה בשטר³. והנה אע"פ שמעיקר הדין האשה מתקדשת בכל אחת מ"ש שלש דרכים" אלו, מכל מקום, נהגו כל ישראל לקדש בכסף או בשוה כסף⁴. וי"ל שדבר זה מתאים לכך שקידושי כסף הוא הקנין הראשון האמור בפסוק להיותו נלמד מ"ב יקח⁵.

(1) כו', א"ב. וראה הפסוקים שהביא הרמב"ם בריש הל' אישות; שהמ"צ מ"ע ריג; פהמי"ש ריש קידושין. חינוך מצוה תקנה. וראה שינוי נוסחאות ברמב"ם בהוצאת פרענקל שם. ואכ"מ.
(2) בספרי עה"פ. וראה קידושין ד', ב ואילך. ירושלמי ריש קידושין. וראה בהערה 1 ובהערה הבאה.
(3) כ"ה בספרי, ועד"ו בירושלמי שם. ובבבלי (שם ד', ב) מוסיף, אין קוחה אלא בכסף וכהיא נמתי כסף השדה קח ממני. וראה שם ב, א ואילך. ובקור"ע שם מפרש כן בירושלמי. וראה בירושלמי שם להלן (הובא בהערה 10).
(4) כ"ה בספרי, בבלי בירושלמי שם. אבל לר' יוחנן (שם טו, ב) ועד"ו בירושלמי שם בתחלתו נלמד מבעולת בעלי (פרשתנו כב, כב). וראה בהנמשך לעיל הערה 1 ולקמן הערה 6.
(5) רמב"ם הל' אישות פ"ג הכ"א. וממשיך שם "וכן אם רצה לקדש בשטר מקדשי". וראה יבמות לא, ב "רובא בכספא". וראה ר"ן ריש קידושין. וראה הערה הבאה.
(6) עדמ"ש הרשב"א וריטב"א ריש קידושין בזה שנקט התנא כסף ברישא.

תצא ג

וכיון שכל עניני התורה הם בתכלית הדין, רואים אנו כי אמנם בקידושי כסף בא לידי ביטוי תוכנם וענינם הכללי של הקידושין (יותר מאשר בקידושי שטר וביאה), כדלקמן.
ב. בגמרא⁷ הובא לימוד נוסף לכך שהאשה נקנית בכסף – מן הכתוב "ויצאה תנם אין כסף", אין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר (כשיצאה ממנו)⁸ ומאן ניהו אבי⁹.
ויש לומר שבגדר קידושי כסף ישנו חילוק אם המקור לכך הוא "כי יקח איש אשה" שבפרשתנו, או "ויצאה חנם אין כסף"¹⁰ –

ובהקדים, שבנוגע לקידושי כסף (7) שם ג, ב.
(8) משפטים כא, יא.
(9) פרשי קדושין שם ד"ה ויצאה.
(10) בירושלמי שם: כסף בלא ביאה מנין יצאה תנם אין כסף אם אחרת יקח לו מה זו בכסף אף זו בכסף.
(11) בגמרא שם ד', ב: ואיצטר"ח למכתב ויצאה תנם ואצטר"ח למכתב כי יקח כו'. אבל ראה פרשי שם ד"ה לתנא. ובמנין שם ד"ה ותנא דמיתוי (ובדף ג, ב ד"ה בכסף) כתב דוחו רק לדעת רש"י (דתנא לא סיל דלמדיו מאין כסף כו'), משא"כ לדעת התוס'. וראה עצמות יוסף שם. (וראה ריטב"א הנ"ל). וראה תוד"ה כשם שם יג, א. מראה הפנים לירושלמי שם בתחלתו. (וראה פרשי שם ה, ב ד"ה אינה מקדשת. אבני מילואים סי' כח סקט"ו. ועוד).
ולהעיר שבמהמ"צ להרמב"ם שם, ובחינוך שם הביאו הלימוד שהאשה נקנית בכסף מאמרו באמה עברי (ויצאה תנם) אין כסף כו'. אבל בהל' אישות פ"ג (כ"ב) כתב הרמב"ם, שנאמר כי יקח איש אשה ואמרו תמנים לקוחים אלו היו בכסף שנאמר כו'.

ישנה חקירה של הגאון הרבצב"י:
 „אם העילה הוא הקנין ועי"ז מתקדשת
 או להיפך העילה היא הקידושין ועי"ז
 היא קונה הדבר”¹³ – דהיינו; האם
 הקידושין חלים ע"י שהאשה קונה
 את הכסף, או להיפך: ע"י שהאשה
 מתקדשת הרי היא קונה את הכסף.
 ומביא ראיות לכ" האופנים:

קיימא לן, „היתה עומדת ברישות
 הרבים ורופק לה קרוב לה מגורשת
 כו' וכן לענין קידושין”, „לשיטת
 הראשונים”¹⁴ כן הדין אף לגבי כסף
 קידושין. ולכאורה, כיון שעדיין לא
 קנתה האשה את הכסף (שהרי אין
 המדובר (דוקא) כשהכסף נפל בדי
 אמותי”¹⁵), כיצד זה נעשית מקודשת?
 אלא מכאן רא"י, אשר „העילה היא
 הקידושין ועי"ז זה היא קונה הדבר”
 (האשה קונה את הכסף עי"ז שנעשית
 מקודשת)¹⁷.

12 שרית צפנת דווינסק היא סי.ט.
 13 ראה מ"ש בזה (ולשונו) בב"מ בספריו:
 צפנת ה"ל אישות פ"י ה"ד. שרית שם סי' ג.
 י"ד, לד (בתולתה), ע"ז. שרית ווארשא סי' רס.
 סהר"ת סכ"ב. ב. ע"ז. ג. ועוד (הבאו במפניצ'ים
 דשני הדברים נעשו בבת אחת. וראה בית האוצר
 להר"י ענגל מערכת ב' כלל ט אות יא (הובא
 בחלקו במפניצ'ים שם).
 14 משנה גיטין ע"ז, א. רמב"ם ה"ל אישות
 ספ"ד. מושרע אה"ע סי' ל"ט.
 15 כ"ה לשונו בשו"ת הנ"ל הערה 12. רש"ם
 סו"ד, ו"ליל דברי הרמב"ם. ובמהר"ת ע"ז שם
 „כשיטת דבני דלי”.

16 בדעת ר"י שם ע"ז, ב. אפילו מאה אמת.
 וראה ר"ן שם. סמ"ג לרמב"ם שם. ע"ז השו"ע שם.
 17 בשו"ת שם סו"ד: ובאמת הדב"ה יש
 להאריך בנדון הך דגיטין ד"ך ע"ז קרוב לה
 מקודשת ג"כ דמימ כיון דגבי קנין לא הוה
 כמבואר שם מ"ז א"ר נתקדשה הוא לא הוה
 דברי הרשב"ם באופן הפוך.

לדאך כשאני חוזר בו מהקנאת
 הכסף, אלא רק מן הקידושין (ובבעלות
 הכסף אינו פועל כל שנינו – והרי
 הוא של האשה בתורת מתנה), אזי
 הדין הוא שאין שומעין לו, לפי שאי
 אפשר לחזור מן הקידושין אפילו תוך
 כדי דבור.

ומוכח מהתם ש„העילה הוא הקנין”,
 דאם נאמר ש„העילה היא הקידושין
 ועי"ז זה היא קונה הדבר”, הרי נוכח
 לפרש את דברי הגמרא כפשוטם,
 שרצונו לחזור בו גם מנתינת הכסף,
 ואעפ"כ „אין שומעין לו” – דכיון
 שהקנאת הכסף באה כסיבת הקידושין,
 ומן הקידושין אינו יכול לחזור בו תוך
 כדי דבור, הרי ממילא אינו יכול לחזור
 בו מהקנאת הכסף (שכאן כתוצאה
 מהקידושין).

ודוקא אי נקטינו ש„העילה הוא
 הקנין” – שתחילת הקידושין היא
 בהקנאת הכסף ולכן יכול לחזור בו מן
 הקנין כמו מכל קנין כסף – מוכן הכרח
 הרשב"ם לפרש²², שהמדובר כאן הוא
 שאינו חוזר בו מהקנאת הכסף (והשינוי
 שעושה מכסף קידושין „לכסף מתנה”²³
 אינו חזרה מהבעלות על הכסף), כי אם
 מהקידושין לבד (והכסף הוא מתנה)²⁴.

22 ומסיים שם בצפנת, „הך דגיטין דך
 ע"ז י"ל בקדושי שטר”, ועי"ז כתב בשו"ת שם
 סי' י"ד. מהר"ת הנ"ל. וכ"כ בשו"ת ווארשא
 שם: וברד"א הרשב"ם ז"ל מפרש הך דגיטין רק
 בקידושי שטר.
 23 ולדעת הרמב"ם כ"י ראה בהמשך
 התשובה פ"ט שם ביאור אחר מה שלא מהני
 תוכי"ז קידושין (כיון שמה שהאשה נעשית
 מקודשת „זה עושה התורה גזרתי”²⁵), ולפי"ז דעת
 דמי דלי”ז.
 25 כבכ"ז א"ר בבכ"ז, ועפ"ז אולי"ש לתרין קישויות
 הותס' ד"ה מעיקרא (שם ד' ב.).

שנעשה יחוד ודביקות דבני ישראל
 בקב"ה, בתכלית היחוד, שזו ענין
 הנישואין⁴². שיהי בקרב ממש (עיי
 העבודה דאירוסין⁴³ בומן הגלות),
 בביאת משיח צדקנו.

ומאחר ש"כל נפש בפרט" כוללת
 בתוכה את כל הדרגות, ישנה נתינת כח
 לכל אחד למסור עצמו לגמרי באהבה
 ודביקות לאלקות, ומצד זה תיפעל
 בדרך ממילא ההבדלה מחשיקת וחמדי
 עולם הזה עד לאופן של שינוי טבע
 המדות ממהות למהות.
 ועייז "האשה נקנית לבעלה" –

(משירתי ש"פ תצא, י"ג אהל"ג, תשי"ד)

⁴² שו"ת ספתי.

⁴³ יום נישואי כ"ק אחרון (מחוריי"צ) נ"ע

(מש"ק תצא בשנת תרנ"ז). והענין שנשואי כ"ק

אב"ו אחרון (מחוריי"צ) נ"ע הי' במוצאי תצא

י"א אהל חל"ה.

